

УДК 625.76/338.49
UDC 625.76/338.49

АНАЛІЗ СВІТОВОГО ДОСВІДУ ТА РОЗРОБКА ПРОПОЗИЦІЙ ЩОДО РЕАЛІЗАЦІЇ КОНТРАКТІВ FIDIC В УКРАЇНІ

Канін О.П., кандидат технічних наук, Національний транспортний університет, Київ, Україна, kaninap@ukr.net, orcid.org/0000-0001-6849-2505

Харченко А.М., кандидат технічних наук, Національний транспортний університет, Київ, Україна, anna-x3@ukr.net, orcid.org/0000-0001-8166-6389

Цинка А.О., Державне агентство автомобільних доріг України, Київ, Україна, tsinka_80@ukr.net, orcid.org/0000-0002-0357-2325

ANALYSIS OF WORLD EXPERIENCE AND DEVELOPMENT OF PROPOSALS FOR IMPLEMENTING FIDIC CONTRACTS IN UKRAINE

Kanin A.P., Ph.D. (Candidate of Technical Science), National Transport University, Kyiv, Ukraine, kaninap@ukr.net, orcid.org/0000-0001-6849-2505

Kharchenko A.M., Ph.D. (Candidate of Technical Science), National Transport University, Kyiv, Ukraine, anna-x3@ukr.net, orcid.org/0000-0001-8166-6389

Tsynka A.A., The State Road Agency of Ukraine (Ukravtodor), Kyiv, Ukraine, tsinka_80@ukr.net, orcid.org/0000-0002-0357-2325

АНАЛИЗ МИРОВОГО ОПЫТА И РАЗРАБОТКА ПРЕДЛОЖЕНИЙ ПО РЕАЛИЗАЦИИ КОНТРАКТОВ FIDIC В УКРАИНЕ

Канин А.П., кандидат технических наук, Национальный транспортный университет, Киев, Украина, kaninap@ukr.net, orcid.org/0000-0001-6849-2505

Харченко А.М., кандидат технических наук, Национальный транспортный университет, Киев, Украина, anna-x3@ukr.net, orcid.org/0000-0001-8166-6389

Цинка А.А., Государственное агентство автомобильных дорог Украины, Киев, Украина, tsinka_80@ukr.net, orcid.org/0000-0002-0357-2325

Постановка проблеми.

Діючі міжнародні стандарти в області контрактних відносин відіграють роль інструментів, які забезпечують підвищення ефективності змін національних нормативно-правових актів і нормативно-технічних документів, що відкриває можливість створити сприятливі умови для розвитку бізнесу, стимулювання зростання економіки, адаптуватись до несприятливих світових тенденцій та звести до мінімуму їх вплив.

Сучасні міжнародні стандарти розроблені і постійно удосконалюються в результаті взаємодії і взаємозбагачення досвіду експертів багатьох країн світу, які обмінюються інноваціями, розробляють та узгоджують єдині погляди на основі їх гармонізації. Міжнародні стандарти дозволяють обминути, в багатьох випадках, витратний шлях спроб і помилок. В області транспортного будівництва найбільшого поширення набули стандарти Міжнародної федерації інженерів-консультантів (FIDIC), яка від створення міжнародної методологічної бази для діяльності інженерів-консультантів перейшла до розробки типових умов контрактів для регулювання відносин учасників будівельної діяльності.

Типовими контрактами FIDIC називаються стандартизовані форми для регулювання відносин учасників будівельної діяльності. Вони уніфіковані і, в той же самий час, допускають зміни, що робить їх зручними в застосуванні.

Використання стандартів FIDIC, як показала світова практика, обіцяє досить суттєво підвищити ефективність виконання будівельних проектів. Впровадження стандартів FIDIC забезпечує плавність і прозорість управління будівельними проектами, справедливе розподілення ризиків між замовниками і підрядниками, зменшенню затримок і перевитрат.

В дорожньому господарстві України впровадження перевірених світовою практикою типових форм (проформ) FIDIC обіцяє позитивні перспективи після адаптації нормативно-правових актів та нормативно-технічних документів, що регламентують правила виконання робіт [1].

На сьогодні, пряме застосування контрактів FIDIC в дорожньому господарстві України утруднене, тому що такі контракти не враховують діючу українську правову специфіку і потребують змін законодавчо-правових актів і нормативно-технічних документів. Це призводить до необхідності

порівняти деякі положення українського права і типових контрактів FIDIC. Смісл порівняння має переважно прагматичний характер, і полягає в тому, щоб визначити суперечності між типовими контрактами і нормативно-правовими актами України. Виявлення таких протиріч може сприяти адаптації типових контрактів при їх застосуванні в Україні [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Аналіз досліджень та публікацій науковців [3] щодо розроблення окремих норм законодавства для реалізації контрактів міжнародних інженерних федерацій в інших країнах світу, зокрема, FIDIC показав, що переважна більшість розвинутих країн (Австралія, Бельгія, Китай, Хорватія, Данія, Франція, Німеччина Італія, Нідерланди, Норвегія, Португалія, Швеція, Великобританія, Німеччина, Сполучені Штати) застосовують міжнародні форми контрактів, зокрема проформи FIDIC, у тих випадках, коли їх фірми приймають участь у міжнародних контрактах. В самих же таких країнах, як правило, застосовуються власні стандартні форми контрактів, що базуються на національній правовій системі і законодавстві.

Досвід впровадження FIDIC у країнах Центральної і Східної Європи (Чехія [4], Болгарія [5], Румунія [6], Польща [2], Росія [7], Білорусь [8]) показав що, існують як переваги, так і недоліки та проблеми застосування такого типу контрактів. Головні проблеми найчастіше породжується відмінностями правової систем, застосованої у типових формах FIDIC і правових систем європейських континентальних країн, і не тільки нещодавно прийнятих у ЄС, але й у Німеччині, Франції, Італії та інших.

Постановка завдання.

Мета дослідження полягає у виявленні проблем впровадження типових форм контрактів міжнародних інженерних організацій, зокрема FIDIC, в практику нового будівництва, реконструкції та капітального ремонту автомобільних доріг загального користування в Україні.

Виклад основного матеріалу

Необхідність в розробці міжнародних типових будівельних контрактів виникла в 60-ті роки минулого століття в період активізації будівництва в країнах Близького Сходу, Південно-Східної Азії і Африки. Як правило, фінансування будівництва мостів і доріг здійснювалося по лінії ООН через Міжнародний банк реконструкції та розвитку (МБРР). У реалізації інфраструктурних проектів брали участь компанії та організації з країн Західної Європи і США. Для успішного виконання проектів було потрібне вироблення єдиної концепції та загальних правил проведення конкурсних торгів, а також розробка типових форм контрактної документації.

Така робота була виконана FIDIC, вона фінансувалася Світовим банком. В результаті цієї роботи був розроблений і потім опублікований перший міжнародний типовий будівельний контракт «Умови контракту на спорудження об'єктів цивільного будівництва» або так звана Червона книга FIDIC [7]. FIDIC розроблені типові форми контрактів [9], наведені в (табл. 1).

Таблиця 1 – Типові форми контрактів FIDIC

Table 1 - Typical forms of FIDIC contracts

№	Назва форми контракту	Особливості виконання
1	Умови контракту на будівництво (нова Червона книга)	За проектом замовника. Інженер.
2	Умови контракту на постачання обладнання, проектування і будівництво (нова Жовта книга)	За проектом підрядника. Інженер.
3	Умови контракту для проектів типу «ІПС» («інжиніринг – прокьюримент - будівництво» , виконаних "під ключ", Срібна книга)	За проектом підрядника. Представник замовника
4	Коротка форма контракту (Зелена книга)	За проектом замовника або підрядника. Представник замовника
5	Умови контракту на будівництво, гармонізовані з вимогами MDB (Рожева книга, видання 2005 р.)	За проектом замовника. Інженер
6	Контракт для DBO (проектування, будівництво і управління) (Золота книга, видання 2008 р.)	За проектом підрядника
7	Контракт на днопоглиблювальні роботи (Блакитна або Бірюзова книга, видання 2006 р.)	За проектом замовника або підрядника. Представник замовника
8	Клієнт / Консультант. Модель договору на надання послуг (Біла книга, видання 2006 р.)	
9	Умови субпідряду для будівництва, видання 2011 р. (для Червоної книги)	Для будівельних та інженерних робіт за проектом замовника

Джерело: Адаптовано авторами за [10, 11, 3].

Source: Adapted by authors from [10, 11, 3].

Найбільш відомими контрактами FIDIC є Червона книга (будівельні та інженерні роботи, запроєктовані замовником) та Жовта книга (будівельні та інженерні роботи, запроєктовані підрядником). Перше видання Червоної книги датується 1957 роком.

В 1999 FIDIC опубліковано переглянута серію контрактів з оновленими версіями Червоної і Жовтої книг разом з Зеленою книгою, як короткою формою контракту, а також Срібною книгою – для контрактів «під ключ».

Пізніше, в 2005 році FIDIC опублікована версія Червоної книги з внесеними поправками для використання Багатосторонніми банками розвитку (Multilateral Development Banks, MDB) і в 2007 році – Золоту книгу для контрактів проектування, будівництва і управління (експлуатації), DBO. Також у 2006 році були опубліковані менш поширені форми контрактів - Бірюзова книга (або Блакитна) для днопоглиблювальних і меліоративних робіт та Біла книга (модель угоди на послуги).

Останнім часом на міжнародному рівні субпідрядники все частіше стикаються з умовами контрактів FIDIC. Проте, і на національному рівні субпідрядники можуть час від часу стикатися з умовами FIDIC, при яких вони діють в рамках ланцюжка поставок, що регулюється основним контрактом.

Замовники можуть отримати вигоду від використання умов FIDIC, при яких потенційні претенденти є представниками різних країн. У таких випадках учасники торгів можуть сприймати використання звичних умов FIDIC як основу підвищення привабливості запиту. Це може привести до більш низької вартості торгів, так як контрактні ризики будуть краще зрозумілими учасникам торгів.

Контакти FIDIC застосовуються (рис. 1):

1) найчастіше:

- у будівельних проектах, що фінансуються міжнародними фінансовими і кредитними установами (Світовий банк, ЄБРР, Азіатський банк реконструкції і розвитку тощо.);
- у будівельних проектах, що фінансуються урядами інших країн, зарубіжними фондами та фінансовими агентствами;
- у будівельних проектах, що носять міжнародний характер, фінансування яких здійснюється за рахунок приватних інвесторів;
- у будівельних проектах, що носять міжнародний характер, фінансування яких повністю або частково здійснюється за рахунок державних коштів;
- у будівельних проектах, до участі в яких залучаються зарубіжні консультанти;

2) найрідше – у будівельних проектах за участю тільки компаній-резидентів однієї країни.

Рисунок 1 – Частота застосування типових контрактів FIDIC

Figure 1 - Frequency of typical FIDIC contracts use

Джерело: Складено авторами за даними [12]

Source: Reproduced by the authors [12]

Порівняно із контрактами, виданими FIDIC до 1999 р., контракти видання після 1999 року мають ряд особливостей, як у формі, так і в змісті (рис.2).

Рисунок 2 – Особливості форм контрактів FIDIC, виданих після 1999 року
Figure 2 - Features of FIDIC contract forms issued after 1999

Джерело: Складено авторами за даними [12]
Source: Reproduced by the authors [12]

Особливості в формі [12]:

- нові контракти мають однакову структуру (20 статей), їх текст в значній мірі уніфікований (до 70% загального тексту);
- частина 1 «Загальні умови» кожного з нових контрактів прописана більш докладно. У цю частину, на відміну від попередніх форм контрактів FIDIC, допускається вносити зміни, для чого рекомендований спеціальний механізм;
- в додатках наводиться велика кількість форм гарантій, а також форми договорів між сторонами і Радою врегулювання суперечок;
- там де можливо, при написанні нових контрактів використані обороти і термінологія, характерні для загальноприйнятого ділового обороту (а не специфічного юридичного).

Особливості в змісті [12]:

- розширена сфера застосування нових «Червоної» і «Жовтої» книг; звужена сфера застосування «Срібної» книги в порівнянні з «Помаранчевою» книгою, випущеної раніше;
- змінена роль Інженера в нових «Червоній» і «Жовтій» книгах;
- функції арбітра при доарбітражних розглядах покладаються на Раду з врегулювання суперечок (вперше Рада по врегулюванню суперечок з'явився в «Помаранчевої книзі», в нових контрактах його функції та взаємовідносини зі сторонами контракту прописані чіткіше і детально).

Проформи основних книг FIDIC складаються з «Загальних умов» та «Особливих умов» контракту. Кожна з основних умов книг FIDIC містить ядро схожих загальних умов з невеликою суттєвою різницею між ними, що формулює «Загальні умови» контракту FIDIC. «Загальні умови» є юридично вивіреними положеннями контракту, які представляються придатними для будь-якого будівельного проекту і можуть включатися в контракт без змін або з мінімальними змінами.

Більш детальна регламентація в «Загальних умовах» має на меті полегшення процесу складання тендерної документації для фахівців замовника (як вважає FIDIC, стандартному замовнику

простіше вилучити з Загальних умов неприйнятні положення, ніж самостійно підготувати текст нових положень), а також полегшення розуміння обсягу вимог замовника при прийнятті рішення підрядником на участь в тендері і при підготовці оферти.

Зазначене призвело до того, що «Загальні умови» контрактів не завжди можна використовувати без модифікації, в зв'язку з чим і був передбачений механізм, що забезпечує модифікацію «Загальних умов». У статтях Загальних умов, які, на думку FIDIC, застосовні не для всіх проектів і законодавств, містяться застереження «Якщо інше не визначено в «Особливих Умовах» або «Якщо сторони не домовилися інакше» [12]. Отже, поправки до стандартних опублікованих контрактів FIDIC можуть бути включені шляхом запровадження відповідних умов і вказівок про те, як підготувати «Умови для особливого застосування» («Особливі умови»). Проте, зазначено, що розроблені особливі умови повинні гарантувати, що не буде створено ніякої двозначності, або з «Загальними умовами» або між пунктами в «Особливих умовах».

«Особливі умови» пов'язані з «Загальними умовами» перехресними посиланнями, що дозволяє юридично коректно врахувати конкретні умови, що впливають з вимог національного законодавства та особливостей проекту. Рекомендації по складанню «Особливих умов» містяться в Частині 2 кожного з типових контрактів FIDIC і включають, зокрема, зразкові тексти положень і пунктів, які можуть бути включені в контракт при його адаптації до конкретного проекту і місцевих умов [12]. Зрештою, «Особливі умови» визнаються FIDIC пріоритетними при виконанні контракту.

Слід зазначити, що перші форми контрактів, опубліковані FIDIC, були ретельно розроблені Лондонським Інститутом цивільних інженерів (ICE) і базувались на англосаксонському (загальному) праві [6].

У більшості континентальних західноєвропейських країн та їхніх колишніх колоній діє система «цивільного права». Право Європейського Союзу є системою цивільного права. Підхід цивільного права до створення та інтерпретації писаних законів фундаментально відмінний від того, який сповідує загальне право.

Цивільне право спирається на писані закони (як правило, вони називаються «кодексами»), встановлюючи серію принципів і залишаючи за суддями право на їх тлумачення. При цьому судді можуть звернутися по допомогу до справ, які вирішувалися в минулому, з аналогічними спірними питаннями, або вдатися до міркувань авторів відомих посібників.

На відміну від цього, закони в рамках загального права значно докладніші, вони намагаються охопити усі прецеденти. Саме через це англосаксонське (загальне) право в юридичній практиці ще називають «прецедентним». Щодо тлумачення законів загальне право передбачає необхідність розглянути буквальне значення вжитих слів і надати їм чинності. Не надто важливо, чи матимуть буквальне значення наслідки, відмінні від тих, які передбачалися спочатку, аби лише результат не був би явним абсурдом чи нісенітницею. У цьому випадку буквальне значення можна модифікувати, але лише тією мірою, якою це необхідно, щоб положення набуло сенсу.

До загальних особливостей англосаксонської правової системи, які виділяють її серед інших і, відносять [13]:

- казуїстичність та архаїчність, яка пояснюється тим, що основним джерелом права є судовий прецедент;
- відсутність поділу права на приватне і публічне;
- пріоритет процедури і процесуального права перед матеріальним правом;
- залежність закону від прецедентного права;
- незначна кодифікація галузей права.

Наразі неможливо об'єднати національні закони всіх політичних утворень і держав світу, що мають різні традиції. Беручи до уваги таке соціально-культурне розмаїття, може бути простішим і більш прийнятним для досягнення міжнародної угоди з основних понять і правил, які повинні регулювати договірні відносини в міжнародній сфері, наприклад, у будівництві, за допомогою стандартної форми договору для цивільних інженерних споруд.

Отже, головними проблемами, що лежать в правовій площині, є проблеми узгодження або гармонізації умов впровадження FIDIC з правовою системою країн цивільного права, зокрема України.

Ці проблеми, починаючи з автентичних перекладів текстів документів FIDIC українською мовою і закінчуючи необхідністю врахування низки імперативних (обов'язкових до виконання) вимог вітчизняного законодавства, що нерідко передбачає суттєву зміну проформ і втручання у їхню систему балансувань при розподілі ризиків та відповідальності сторін, досить чітко сформульовані автором роботи.

Чинна нормативно-правова база України поки що не дозволяє безперешкодно працювати за проформами FIDIC між резидентами однієї країни. Вона стоїть перед вибором чим краще пожертвувати:

- неухильним дотриманням законодавчих вимог України;
- ретельно відпрацьованим балансом розподілу ризиків та відповідальності сторін, властивим для більшості проформ FIDIC - головною метою розбудови системи взаємовідносин сторін за контрактами FIDIC.

Таким чином, на думку автора роботи [14], потрібно створити законодавчі передумови і можливості для повноправного застосування проформ FIDIC, наряду з традиційними формами договорів підряду, поширеними в Україні. Необхідно здійснити лібералізацію законодавчого регулювання (дерегуляцію) в галузі цивільно-правових відносин сторін договорів будівельного підряду, насамперед скасувати низку імперативних вимог, що встановлюються «Загальними умовами укладення та виконання договорів підряду в капітальному будівництві», затвердженими постановою Кабінету Міністрів України від 01.08.2005 № 668, перегляд обов'язкових форм звітностей, застосованих до розрахунків сторін та приймання-передачі робіт, у напрямі їх узагальнення тощо.

У 2016 р. були прийняті перші законодавчі акти, які дають старт впровадженню типових форм FIDIC в практику дорожнього будівництва України. Законом України від 17.11.2016 № 1764-VIII «Про внесення змін до деяких законів України щодо реформування системи управління автомобільними дорогами загального користування» [15], який набрав чинності з 01.01.2018 р., в у текст статті 6, абзаци 5, 6 Закону України «Про автомобільні дороги» внесені зміни, які визначають перші кроки по впровадженню контрактів FIDIC в дорожню галузь України.

Постановою Кабінету Міністрів України від 28.12.2016 № 1065 «Про затвердження вимог щодо проведення контролю якості робіт з нового будівництва, реконструкції та ремонту автомобільних доріг загального користування» [16] створені передумови забезпечення замовником технічного нагляду на автомобільних дорогах загального користування шляхом закупівлі дорожніх консультаційних послуг відповідно до Закону України «Про публічні закупівлі».

Отже, урядовцями для впровадження типових форм FIDIC вибране дорожнє господарство України, проте, не при виконанні усіх видів робіт, а лише для нового будівництва та реконструкції автомобільних доріг [15]. Інженер-консультант може бути залучений також в контрактах на капітальний ремонт автомобільних доріг.

Проведений аналіз контрактів FIDIC та чинного законодавства України дозволив з'ясувати основні невідповідності типових контрактів (таблиця 2).

Отже, основні невідповідності типових контрактів FIDIC полягають в наступному:

1) відсутність в українському законодавстві чіткого визначення поняття «контракт» і застосування в нормативно-правових актах щодо будівництва разом з поняттям «контракт» понять «договір», «угода», як тотожних, окрім визначення в ГК України поняття «державний контракт», що визначається через поняття «договір»;

2) існують значні відмінності між складом договору підряду, приведеному в частині 3 Умов контракту FIDIC], і договору підряду, складеному на основі вимог Постанови Кабінету Міністрів України № 668 від 1 серпня 2005 р. «Про затвердження Загальних умов укладення та виконання договорів підряду в капітальному будівництві». Відмінність договору підряду за FIDIC і договору будівельного підряду за українськими нормативно-правовими актами полягає в тому, що імперативні умови складання і виконання договору підряду наводяться: за FIDIC – окремо у складі контрактної документації; за українськими нормативно-правовими актами – безпосередньо в тексті договору;

3) на відміну від типових контрактів FIDIC в умовах українського законодавства договір підряду повинен складатись обов'язково і містити в собі істотні умови, визначені в ЦК України, ГК України і в Постанові Кабінету Міністрів України № 668 від 1 серпня 2005 р. «Про затвердження Загальних умов укладення та виконання договорів підряду в капітальному будівництві». Отже, потрібно визначити форму використання контрактів FIDIC між резидентами країни за українським законодавством, тобто, розробити «Особливі умови»;

4) до прийняття Кабінетом Міністрів України Постанова від 28 грудня 2016 р. № 1065 «Вимоги щодо проведення контролю якості робіт з нового будівництва, реконструкції та ремонту автомобільних доріг загального користування» у нормативно-правових актах України не було означено особи (або служби) «інженера-консультанта», яка відіграє дуже важливу роль в процесі управління контрактом FIDIC (плануванні, організації виконання, мотивації сторін контракту і контролю). Проте, законодавче затвердження особи інженера-консультанта потрібне для всієї будівельної галузі, а не тільки для дорожньої і не окремо для контролю якості;

Таблиця 2 – Порівняльний аналіз типових контрактів FIDIC та чинного законодавства України
 Table 2 - Comparative analysis of typical FIDIC contracts and current legislation of Ukraine

Поняття	Контракти FIDIC	Законодавство України
Поняття «Контракт»	Визначено, широко використовується	Рідко, в ГК не визначено (в ГК України визначено лише поняття «державний контракт») Застосовується поняття «договір», «угода»
Імперативні умови складання і виконання договору підяду	Наводяться окремо у складі контрактної документації	Наводяться безпосередньо в тексті договору
Склад договору підяду	Складові прописані книгою FIDIC	Обов'язкові складові, прописані у чинному законодавстві
Інженер-консультант	Прописані повноваження у контракті FIDIC. Третя сторона контракту, незалежна від замовника	Не прописано повноваження у ГК, але не заборонено законодавствах. Наймає замовник, «незалежність» є сумнівною
Здавання-приймання робіт	Включає два етапи: 1. Свідоцтво про здавання-приймання. Починається період заяви вимог про недоліки робіт. 2. Після закінчення строку на заяву вимог про недоліки робіт настає термін проведення остаточних розрахунків, який оформляється Свідченням про виконання	Згідно ГК, замовник, який одержав повідомлення підрядника про готовність до передання робіт, зобов'язаний негайно розпочати їх прийняття. Передання робіт підрядником і прийняття їх замовником оформляється актом, підписаним обома сторонами. Замовник має право відмовитися від прийняття робіт у разі виявлення недоліків
Відповідальність за порушення строку виконання робіт	Тільки в тому випадку, якщо умова про строки в контракті є істотною, замовник має право розірвати контракт	Умова про строки є істотою згідно законодавства
Поняття «неустойка» та порядок її застосування	Відсутнє, ні в одному з типових контрактів FIDIC немає умов про неустойку.	Прописана в ЦК України і застосовується при виконанні традиційних договорів підяду
Гарантійний період	Прописаний в контракті FIDIC, зазвичай, для виявлення недоліків складає 12 місяців. Але в самих книгах межа чітко не вказана	Згідно зі ст. 884 ч. 1 ЦК України «Гарантійний строк становить десять років від дня прийняття об'єкта замовником, якщо більший гарантійний строк не встановлений договором або законом»
Використання замовником документів підрядника	Авторське право на Будівельну документацію, а також інші права на інтелектуальну власність, що міститься в Будівельній та іншій проектній документації, підготовленої Підрядником залишається власністю Підрядника	Авторські права (як інтелектуальні права на твори) не є правом власності на матеріальний об'єкт
Володіння обладнанням і матеріалами	Перехід права власності на обладнання і матеріали в момент їх доставки на будівельний майданчик	Вартість матеріалів входить в оплату підряднику за виконані роботи, матеріали переходять у власність замовника при здаванні-прийманні закінченого будівництвом об'єкта
Поняття «роялті»	Застосовується у значенні «ліцензії на видобуток матеріалів».	Згідно Податкового Кодексу України включає ліцензійні платежі (в т.ч. роялті) за користування об'єктами інтелектуальної власності.
Відшкодування заздалегідь оцінених збитків, викликаних затримкою	Грошова сума, яка відома до моменту підписання контракту і виплачується щодня особою, якщо вона не виконує належним чином свої зобов'язання.	Грошова сума, яка зазвичай не відома в момент підписання контракту. Означає майнову відповідальність підрядника. Згідно ст. 22 ЦК України збитками є: 1) втрати, яких особа зазнала у зв'язку зі знищенням або пошкодженням речі, а також витрати, які особа зробила або мусить зробити для відновлення свого порушеного права (реальні збитки); 2) доходи, які особа могла б реально одержати за звичайних обставин, якби її право не було порушене (упущена вигода).
Претензії, спори та арбітраж	Сторонам рекомендується звертатися до Ради по врегулюванню суперечок	В українському законодавстві це питання не врегульоване

Джерело: Складено авторами

Source: Created by authors

5) різні підходи щодо здавання-приймання робіт за FIDIC і українським законодавством. У типових контрактах FIDIC прийнято два етапи здавання-приймання: Спочатку оформляється Свідоцтво про здавання-приймання. З дня видачі Свідоцтва починається період заяви вимог про

недоліки робіт, в межах якого підрядник зобов'язаний завершити виконання робіт та усунути дефекти. Замовник зобов'язаний провести часткову оплату робіт. Тільки після закінчення строку на заяву вимог про недоліки робіт і за умови виконання підрядником вимог замовника відбувається перехід ризику випадкової загибелі результату робіт з підрядника на замовника і настає термін проведення остаточних розрахунків, який оформляється Свідченням про виконання. Отже, процедура здавання-приймання, прописана в контрактах FIDIC, відрізняється від аналогічної процедури, прийнятої в Україні;

6) відмінність відповідальності за порушення строку виконання робіт полягає у тому, що за українським законодавством умова про строк договору будівельного підряду є істотною за прямою вказівкою Закону. Прострочення підрядником передання збудованого об'єкту є підставою для відмови замовника від прийняття виконання за договором і заяви вимоги про відшкодування збитків (ст. 883 ЦК України). В основі умов типових контрактів FIDIC строк має істотне значення, якщо це прямо вказано в договорі, або висновок про це випливає з природи угоди або супутніх обставин. Тільки в тому випадку, якщо умова про строки в договорі є істотною, при простроченні підрядником замовник має право розірвати договір і стягнути збитки;

7) застосування неустойки в українському цивільному праві є одним із способів забезпечення виконання зобов'язань і спеціальною мірою відповідальності, що підлягає застосуванню, якщо це прямо передбачено законом або договором (глава 49, § 2 ЦК України). За невиконання або неналежне виконання обов'язків за договором будівельного підряду підрядник сплачує неустойку, встановлену договором або законом, та відшкодовує збитки в повному обсязі (ст. 883, п. 2). Однак, ні в одному з типових договорів FIDIC немає умов про неустойку, оскільки в загальному праві неустойка кваліфікується як penalty (штраф, каральне засіб), застосування якого неприпустимо в договірних відносинах. Альтернативою неустойки в загальному праві є заздалегідь оцінені збитки, тобто відшкодування збитків, розмір яких визначений на основі оцінки потенційних наслідків порушення договору;

8) відмінність визначення гарантійного періоду полягає в тому, що за практикою FIDIC гарантійний період, встановлений для виявлення недоліків на Об'єктах або їх Частинах, дорівнює 12 місяцям. Безпосередньо гарантійний період не регулюється книгами FIDIC, а його наявність і умови повністю залежать від права, яке буде застосовано до договору. З умов книг FIDIC гарантійний період починає перебігати після видачі Свідоцтва про виконання контракту, тобто коли замовник остаточно прийме результат робіт.

Згідно зі ст. 884 ч. 1 ЦК України «Гарантійний строк становить десять років від дня прийняття об'єкта замовником, якщо більший гарантійний строк не встановлений договором або законом». В ч. 3 встановлено, що «Гарантійний строк продовжується на час, протягом якого об'єкт не міг експлуатуватися внаслідок недоліків, за які відповідає підрядник». Перебіг гарантійного строку починається з моменту, коли об'єкт прийнятий замовником. В будівельному підряді таким моментом є підписання двостороннього, а при необґрунтованій відмові другої сторони від його підписання - одностороннього акта про приймання виконаних робіт (ст. 882 ЦК України);

9) використання замовником документів підрядника. Згідно цього пункту «У відносинах між двома Сторонами, авторське право на Будівельну документацію, а також інші права на інтелектуальну власність, що містяться в Будівельній та іншій проектній документації, підготовленої Підрядником (або від його імені), залишається власністю Підрядника».

Це положення контрактів FIDIC прямо не відповідає українському законодавству, тому що не враховує особливості українського законодавства (книга четверта, глава 35 ЦК України), згідно з якими авторські права (як інтелектуальні права на твори) не є правом власності на матеріальний об'єкт, в якому виражено результат інтелектуальної діяльності. Право власності на такий матеріальний об'єкт існує і охороняється незалежно від інтелектуальних прав на результат, втілений в цьому матеріальному об'єкті права власності;

10) володіння обладнанням і матеріалами. В контрактах FIDIC в назві пункту 7.7, який окреслює умови переходу права власності від Підрядника до Замовника на застосовувані в ході зведення об'єкту обладнання і матеріали, містить термін «володіння», що не є аналогом «права власності» за ЦК України. Вітчизняне цивільне право називає власником особу, яка має одночасно не одну, а три правомочності щодо об'єкта - право володіння, користування і розпорядження. Редакція контрактів FIDIC містить в частині (а) підпункту 7.7.1 неприйнятну для вітчизняної будівельної практики умову переходу права власності на обладнання і матеріали в момент їх доставки на будівельний майданчик. Оскільки традиційно вартість матеріалів входить в оплату Підряднику за виконані роботи, матеріали переходять у власність Замовника при здачі-прийманні закінченого будівництвом об'єкта;

11) «роялті». Контракти FIDIC містять в пункт 7.8 «Роялті», який рекомендується виключати з адаптованих Договорів, а частина його тексту, яка зачіпає питання платежів за ліцензії, дозволи та погодження, переносити в пункт 2.2 «Дозволи, ліцензії або узгодження». Це пов'язано з тим, що поняття «Роялті» в контрактах FIDIC і вітчизняному законодавстві застосовуються в різних смислових значеннях. Зокрема, в Англії та Уельсі цей термін застосовується у значенні «ліцензія на видобуток матеріалів», а, наприклад, в Податковому Кодексі України - в значно ширшому значенні, що включає ліцензійні платежі (в т.ч. роялті) за користування об'єктами інтелектуальної власності;

12) відшкодування заздалегідь оцінених збитків, викликаних затримкою. Даний пункт контрактів FIDIC містить термін «сума заздалегідь оцінених збитків», що не відповідає поняттям, що застосовуються в цивільному законодавстві України. За змістом тексту пункту 8.7 контрактів FIDIC під зазначеним терміном розуміється грошова сума, яка відома до моменту підписання контракту і виплачується щодня особою, якщо вона не виконує належним чином свої зобов'язання. Терміну, що застосовується в контрактах FIDIC, в повній мірі відповідає вітчизняний термін «неустойка»;

13) хід виконання робіт. Цим пунктом передбачені наслідки занадто повільного виконання Підрядником своїх зобов'язань за Договором, яке ставить під сумнів завершення робіт до терміну, погодженого Сторонами.

Сторонам необхідно звернути увагу на положення чинного законодавства (ст. 852 ЦК України), що надають право замовнику в даній ситуації відмовитися від виконання договору і зажадати відшкодування збитків. Таким чином, незважаючи на умови даного пункту в контрактах FIDIC, Замовник в силу прямої вказівки закону має право розглядати занадто повільне виконання робіт як підставу для односторонньої відмови від виконання Договору;

14) визначення обставин непереборної сили. Трактовка поняття форс-мажору, наведена в оригінальному тексті FIDIC п. 19.1, може бути застосована для великих міжнародних будівельних проектів, в яких на хід будівництва можуть впливати обставини, що мають місце за межами будівельного майданчику (в тому числі, в іншій країні або на іншому континенті). Виклад в даному пункті положення FIDIC щодо обставин непереборної сили (форс-мажору) необхідно адаптувати до вимог українського законодавства і встановленої практики цивільного обороту. При цьому необхідно врахувати положення ЦК України (статті 848, 851, 858, 883), що встановлюють підстави відповідальності за порушення зобов'язань;

15) претензії, спори та арбітраж. При виникненні суперечок з урахуванням умов всіх підрядних контрактів FIDIC Сторонам рекомендується використовувати претензійний порядок їх вирішення з призначенням для цих цілей, в разі необхідності, Ради по врегулюванню суперечок. Призначення Ради з врегулювання суперечок може бути обов'язковою умовою участі у фінансуванні будівельних проектів міжнародних банків. В українському законодавстві це питання не врегульоване, отже, потребує відповідного розв'язання.

Головна пропозиція щодо впровадження типових форм контрактів FIDIC полягає у введенні норми в ЦК або ГК України про можливість їх застосування між резидентами України і в доповненні постанови Кабінету Міністрів України від 1 серпня 2005 р. № 668 «Про затвердження Загальних умов укладення та виконання договорів підяду в капітальному будівництві» щодо можливості застосування типових форм контрактів FIDIC на здійснення підяду на проектно-вишукувальні та будівельні роботи.

Потрібний єдиний комплексний підхід для всієї будівельної підрядної діяльності з метою розроблення пакету документів для внесення змін до нормативно-правових актів і нормативно-технічних документів для можливості реалізації типових форм контрактів міжнародних інженерних організацій в дорожньому господарстві України.

Основні пропозиції щодо застосування контрактів FIDIC в Україні наведено на рис.3.

Пропозиції щодо застосування контрактів FIDIC в Україні полягають у розв'язанні наступних задач:

- взаємодії інститутів саморегулювання інженерно-будівельної галузі з державними органами та структурою FIDIC;
- встановлення автентичності перекладів текстів контрактів;
- обміну міжнародним досвідом;
- підготовки локальних типових документів, роз'яснень та рекомендацій для учасників ринку;
- просування регулярних змін у законодавчому полі України;
- просування регулярних змін в системі контрактів самої FIDIC;
- атестації та професійної відповідальності інженерів-консультантів – ключової постаті в системі організації відносин сторін за класичними формами контрактів FIDIC.

Рисунок 3 – Необхідні кроки щодо застосування контрактів FIDIC в Україні
 Figure 3 - Necessary steps to apply FIDIC contracts in Ukraine

Висновки. Аналіз використання типових стандартів FIDIC в світі показує, що ці стандарти найчастіше застосовуються в контрактах, які фінансуються міжнародними фінансовими організаціями (МФО). Причиною цього є зручність для МФО використання єдиних правил укладання та здійснення будівельних проектів, зокрема, у транспортному будівництві. У випадку, коли такі проекти здійснюються в рамках однієї країни, особливо у розвинутих країнах, де розроблені власні ефективні стандартні форми контрактів (Великобританія, Данія, Італія, Нідерланди, Німеччина, Франція, Японія тощо), типові стандарти FIDIC застосовуються зрідка, в основному підрядниками з цих країн, які приймають участь в міжнародних будівельних проектах, що фінансуються МФО, за межами своїх країн.

Що стосується східноєвропейських країн, то проведений аналіз світового досвіду застосування контрактів FIDIC дозволив визначити наступні основні проблеми їх використання:

1. Замовники і підрядники не знайомі з принциповими положеннями контрактів FIDIC у правовому сенсі (зокрема, в країнах цивільного права).
2. Контрагенти не знайомі з функціями і процедурами управління контрактами FIDIC (зокрема, в країнах цивільного права).
3. Не розвинений ринок інженерів-консультантів в країні.
4. Немає офіційного перекладу книг FIDIC, затвердженого у встановленому порядку.
5. Існують протиріччя у нормативно-правовій та нормативно-технічній базі.

Серед основних проблем використання контрактів FIDIC, окрім зазначених, в Україні слід виділити:

1. Загальні умови контрактів FIDIC не включають або викладають в іншому вигляді суттєві умови договору підяду, порядок введення об'єкта в експлуатацію, умови страхування об'єкту, строк визначення гарантії, порядок оплати робіт, звітування та ін.

2. Умови контрактів FIDIC регулюються не тільки взаємовідносинами замовника та підрядника, але й взаємовідносинами з інженером-консультантом, який згідно FIDIC має особливий статус. В Україні в будь-якому випадку інженер-консультант буде представником замовника, а отже, його «незалежність» стає сумнівною.

3. Типові форми контрактів FIDIC є об'єктом авторського права й усі права на їх переклад та розповсюдження належать Міжнародній федерації інженерів-консультантів, що утруднює роботу з аналізу та створення передумов до їх адаптації до законодавства України, оскільки офіційного перекладу проформ в Україні ще немає.

4. До основних невідповідностей типових контрактів FIDIC діючих в Україні нормативно-правових актів та нормативно-технічних документів можна віднести:

- відсутність в українському законодавстві чіткого визначення поняття «контракт» і застосування в нормативно-правових актах щодо будівництва разом з поняттям «контракт» понять

«договір», «угода», як тотожних, окрім поняття «державний контракт», що визначений в ГК України, проте через поняття «договір»;

- відмінність між складом договору підряду (контрактної угоди) в умовах контракту FIDIC і договору підряду, складеному на основі «Загальних умов укладення та виконання договорів підряду в капітальному будівництві» [17];

- обов'язковість укладання в умовах українського законодавства договору підряду з істотними умовами, визначеними в ЦК України, ГК України і в «Загальних умовах укладення та виконання договорів підряду в капітальному будівництві» на відміну від типових контрактів FIDIC;

- різні підходи щодо здавання-приймання робіт за FIDIC і за українським законодавством.

Процедура здавання-приймання, прописана в контрактах FIDIC, відрізняється від аналогічної процедури, прийнятої в Україні. Може виявитися доцільним внести необхідні зміни і доповнення в Статтю 10 Загальних умов FIDIC шляхом включення зміненого (доповненого) тексту в Особливі умови;

- відмінність відповідальності за порушення строку виконання робіт;

- застосування неустойки в українському цивільному праві як одного із способів забезпечення виконання зобов'язань і її відсутність в типових контрактах FIDIC;

- відмінність визначення гарантійного періоду;

- використання замовником документів підрядника;

- застосування терміну «володіння» обладнанням і матеріалами в контрактах FIDIC в назві пункту 7.7, який окреслює умови переходу права власності від Підрядника до Замовника на застосовувані в ході зведення Об'єкту Обладнання і Матеріали, що не є аналогом «права власності» за ЦК України;

- поняття «Роялті» в контрактах FIDIC і вітчизняному законодавстві застосовуються в різних сенсах;

- відшкодування заздалегідь оцінених збитків, викликаних затримкою, що характерно для західних контрактів, але не відповідає поняттям, що застосовуються в цивільному законодавстві України;

- різні підходи до умов розірвання контракту;

- невідповідність підстав відповідальності за порушення зобов'язань;

- застосування для вирішення суперечок у контрактах FIDIC претензійного порядку з призначенням для цих цілей, в разі необхідності, Ради по врегулюванню суперечок. В українському законодавстві це питання не врегульоване, отже, потребує відповідного розв'язання.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Деякі питання реформування системи державного управління автомобільними дорогами загального користування [Електронний ресурс]: Розпорядження Кабінету міністрів України від 31 березня 2015 р. № 432-р. Київ. - Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/432-2015-%D1%80>.

2. Клі Л., Мажек О., Скорунські М., Непомнящий О. Частина 7. Використання і неналежне застосування форм FIDIC в Польщі [Електронний ресурс] / Лукас Клі, Олександра Мажек, Міхал Скорунські, Олександр Непомнящий. - Режим доступу: <http://www.gitn.org.ua/otrimannya-oformlenikh-sertifikativ/chastina-7-vikoristannya-i-nenalezhne-zastosuvannya-form-fidic-v-polshchi/>.

3. Battrick P. The spread of FIDIC contracts throughout The World... an insight to their usage [Електронний ресурс] / P. Battrick // Annual NORDIC FIDIC conference 18th – 19 th of June 2008 in Copenhagen. - Режим доступу: http://www.nohr-con.com/uploads/documents/artikler/the_spread_of_fidic_contracts_throughout_the_world_an_insight_to_their_usage.pdf.

4. Предисловие к книге Клэе Л., Никифоров И. В. Контракты на строительство по правилам FIDIC: применение и толкование [Електронний ресурс] / Л. Клэе, И.В. Никифоров. -Науч.-практ. изд. - М. : Статут, 2016. -527 с. - Режим доступу: http://www.estatut.ru/pdf/1105_2.pdf.

5. Spassova A. Claims and Disputes under FIDIC Contracts in Bulgaria [Електронний ресурс] / Adriana Spassova. - Режим доступу: <http://www.drb.org/documents/bc2010/spassova.pdf>.

6. Georgescu D. Considerations concerning the applying of fidic contracts in Romania [Електронний ресурс] / D. Georgescu // BULETINUL INSTITUTULUI POLITEHNIC DIN IAȘI Publicat de Universitatea Tehnică „Gheorghe Asachi” din Iași, Tomul LVII (LXI), Fasc. 2, 2011, Secția CONSTRUCȚII. ARHITECTURĂ. P. 29-40. - Режим доступу: <http://www.bipcons.ce.tuiasi.ro/Archive/226.pdf>.

7. Попов В.И. Гармонизация положений договоров подряда на строительные работы с общими условиями стандартных контрактов ФИДИК [Електронний ресурс] / В.И. Попов // РосдорНИИ, 2014. – 14 с. - Режим доступу: <http://www.rosdornii.ru/files/08-12-14/1-1.pdf>.

8. Шимонович А. Типовые контракты FIDIC [Электронный ресурс] / А. Шимонович // Экономическая газета, 11.04.2014. - Режим доступа: <https://neg.by/novosti/otkrytj/tipovye-kontrakty-fidicc-18359>.
9. Nael G. Bunni The FIDIC Forms of Contract Third edition [Электронный ресурс] // Blackwell Publishing Ltd. – 872 p. - Режим доступа: <http://www.ethioconstruction.net/sites/default/files/Law/Files/The-FIDIC-Forms-of-Contract-3rd-Ed.pdf>.
10. Контракты ФИДИК издания 1999 года [Электронный ресурс] // Британский консультационный строительный центр, StPCP. - Режим доступа: <http://www.stpcp.pl.ru/rus/fidic/fidic.html>.
11. Контракты ФИДИК, выпущенные до 1999 года [Электронный ресурс] // Британский консультационный строительный центр, StPCP. - Режим доступа: <http://www.stpcp.pl.ru/rus/fidic/fidic.html>.
12. Пособие по применению типовых строительных контрактов ФИДИК [Электронный ресурс] // Британский строительный центр StPCP, Санкт-Петербург. – 2003.
13. Цивільне право України. т.1. Навчальний посібник. - К. : Юрінком Інтер, 2007.- 480 с.
14. Теуш С. Застосування контрактів FIDIC в Україні Проблеми та перспективи [Электронный ресурс] / Світлана Теуш // Юридична газета online, 04.06.2013 - Режим доступа: <http://yur-gazeta.com/publications/actual/zastosuvannya-kontraktiv-fidic-v-ukrayini.html>.
15. Про внесення змін до деяких законів України щодо реформування системи управління автомобільними дорогами загального користування: Закон України, Верховна Рада України. Київ : Парламентське видавництво, Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 1, ст.6.
16. Вимоги щодо проведення контролю якості робіт з нового будівництва, реконструкції та ремонту автомобільних доріг загального користування: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 грудня 2016 р. № 1065. Київ : Парламентське видавництво, 2016.
17. Про затвердження Загальних умов укладення та виконання договорів підряду в капітальному будівництві: Постанова Кабінету Міністрів України від 1 серпня 2005 р. № 668. Київ : Парламентське видавництво, 2005.

REFERENCES

1. Деякі питання реформування системи державного управління автомобільними дорогами загального користування (2005). *Rozporiadzhennia Kabinetu ministriv Ukrainy*, № 432. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/432-2015-%D1%80>. [in Ukrainian].
2. Kli, L., Mazhek, O., Skorunsky, M., Nepomniashchyi, O. (2017). Chastyna 7. Vykorystannia i nenalezhne zastosuvannia form FIDIC v Polshchi. URL: <http://www.gitn.org.ua/otrimannya-oformlenikh-sertifikativ/chastina-7-vikoristannya-i-nenalezhne-zastosuvannya-form-fidic-v-polshchi/>. [in Ukrainian].
3. Battrick, P. (2008). The spread of FIDIC contracts throughout The World... an insight to their usage. *Annual NORDIC FIDIC conference in Copenhagen*, 18th – 19 th of June 2008. URL: http://www.nohr-con.com/uploads/documents/artikler/the_spread_of_fidic_contracts_throughout_the_world_an_insight_to_their_usage.pdf. [in English].
4. Kleie, L., Nykyforov, I. V. (2016). Kontrakty na stroitelstvo po pravilam FIDIC: primenenie i tolkovanie. *Nauch.-prakt. izd., Moskva, Statut*, 527. URL: http://www.estatut.ru/pdf/1105_2.pdf. [in Russian].
5. Spassova, A. (2010). Claims and Disputes under FIDIC Contracts in Bulgaria. URL: <http://www.drb.org/documents/bc2010/spassova.pdf>. [in English].
6. Georgescu, D. (2011). Considerations concerning the applying of fidic contracts in Romania. *BULETINUL INSTITUTULUI POLITEHNIC DIN IAȘI Publicat de Universitatea Tehnică „Gheorghe Asachi” din Iași, Tomul LVII (LXI), Fasc. 2, Secția CONSTRUCȚII. ȄRHITECTURĂ*. 29-40. URL: <http://www.bipcons.ce.tuiasi.ro/Archive/226.pdf>. [in English].
7. Popov, V.I. (2014). Harmonizatsiya polozheniy dohovorov podriada na stroitelnye raboty s obshchimi uslovyami standartnykh kontraktov FIDIK. *RosdornII*, 14. URL: <http://www.rosdornii.ru/files/08-12-14/1-1.pdf>. [in Russian].
8. Shimonovich, A. Tipovye kontrakty FIDIC (2014). *Ehkonomicheskaya gazeta*. URL: <https://neg.by/novosti/otkrytj/tipovye-kontrakty-fidicc-18359>. [in Russian].
9. Nael, G. Bunni. (2014). The FIDIC Forms of Contract Third edition. *Blackwell Publishing Ltd*. URL: <http://www.ethioconstruction.net/sites/default/files/Law/Files/The-FIDIC-Forms-of-Contract-3rd-Ed.pdf>. [in English].

10. Kontrakty FIDIK izdaniya 1999 goda. (2010). *Britanskij konsul'tacionnyj stroitel'nyj centr, StPCP*. URL: <http://www.stpcp.pl.ru/rus/fidic/fidic.html>. [in Russian].
11. Kontrakty FIDIK, vypushchennye do 1999 goda. (2010). *Britanskij konsul'tacionnyj stroitel'nyj centr, StPCP*. URL: <http://www.stpcp.pl.ru/rus/fidic/fidic.html>. [in Russian].
12. Posobie po primeneniyu tipovih stroitel'nyh kontraktov FIDIK. (2003). *Britanskij stroitel'nyj centr StPCP, Sankt-Peterburg*. [in Russian].
13. Tsyvilne pravo Ukrainy. (2007). Navchalnyi posibnyk. *Yurinkom Inter, Kyiv*, t.1, 480. [in Ukrainian].
14. Teush, S. (2013). Zastosuvannya kontraktiv FIDIC v Ukraini. Problemy ta perspektyvy. *Yurydychna hazeta online*, 04.06.2013. URL: <http://yur-gazeta.com/publications/actual/zastosuvannya-kontraktiv-fidic-v-ukrayini.html>. [in Ukrainian].
15. Pro vnesennia zmin do deiakykh zakoniv Ukrainy shchodo reformuvannya systemy upravlinnia avtomobilnymy dorohamy zahalnoho korystuvannya. (2017). *Zakon Ukrainy, Verkhovna Rada Ukrainy. Kyiv : Parlamentske vydavnytstvo, Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR), № 1, st.6*. [in Ukrainian].
16. Vymohy shchodo provedennia kontroliu yakosti robiz z novoho budivnytstva, rekonstruktsii ta remontu avtomobilnykh dorih zahalnoho korystuvannya. (2016). *Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 28 hrudnia 2016. № 1065. Kyiv : Parlamentske vydavnytstvo*. [in Ukrainian].
17. Pro zatverdzhennia Zahalnykh umov ukladennia ta vykonannia dohovoriv pidriadu v kapitalnomu budivnytstvi (2005): *Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 1 serpnia 2005 r. № 668. Kyiv : Parlamentske vydavnytstvo*. [in Ukrainian].

РЕФЕРАТ

Канін О.П. Аналіз світового досвіду та розробка пропозицій щодо реалізації контрактів FIDIC в Україні / О.П. Канін, А.М. Харченко, А.О. Цинка // Вісник Національного транспортного університету. Серія «Технічні науки». Науково-технічний збірник. – К. : НТУ, 2018. – Вип. 1 (40).

В статті проведено порівняльний аналіз умов застосування типових форм контрактів FIDIC, як в цілому, так і на предмет їх відповідності українському законодавству в будівництві, реконструкції і капітальному ремонті автомобільних доріг загального користування. Розроблені пропозиції щодо впровадження типових форм контрактів FIDIC в будівництві, реконструкції і капітальному ремонті автомобільних доріг загального користування у відповідності до українського законодавства.

Об'єкт дослідження – типові форми контрактів міжнародних інженерних організацій, зокрема, FIDIC.

Предмет дослідження – адаптація форм контрактів FIDIC до законодавства України.

Мета дослідження – виявлення проблем впровадження типових форм контрактів міжнародних інженерних організацій, зокрема FIDIC, в практику нового будівництва, реконструкції та капітального ремонту автомобільних доріг загального користування в Україні.

Методи дослідження - аналіз та теоретичне узагальнення світового досвіду впровадження контрактів FIDIC, контент-аналіз нормативно-правової бази України.

Визначено, що використовувати типові контракти FIDIC, або окремі умови з цих типових контрактів, необхідно з урахуванням положень імперативних норм законодавства України, а при розбіжності – вносити відповідні зміни. Так як чинна нормативно-правова база України не дозволяє безперешкодно працювати з проформами FIDIC, застосування їх потребує створення законодавчих передумов поряд з іншими, традиційними формами договорів підряду, поширеними в Україні. Окреслено основні невідповідності проформ FIDIC та визначено передумови до їх впровадження в дорожню галузь України.

Головною пропозицією щодо впровадження типових форм контрактів FIDIC визначено введення норми в ЦК або ГК України про можливість їх застосування між резидентами України і в доповненні постанови Кабінету Міністрів України від 1 серпня 2005 р. № 668 «Про затвердження Загальних умов укладення та виконання договорів підряду в капітальному будівництві» щодо можливості застосування типових форм контрактів FIDIC на здійснення підряду на проектно-вишукувальні та будівельні роботи.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: КОНТРАКТ, FIDIC, НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АКТИ, ПРОФОРМИ FIDIC, ГАРМОНІЗАЦІЯ ІЗ ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ.

ABSTRACT

Kanin A., Kharchenko A., Tsynka A. Analysis of world experience and development of proposals for the implementation of FIDIC contracts in Ukraine. Visnyk National Transport University. Series «Technical sciences». Scientific and Technical Collection. – Kyiv: National Transport University, 2018. – Issue 1 (40).

In the article is a comparative analysis of the conditions for the use of standard forms of FIDIC contracts, as a whole, and on the subject of their compliance with Ukrainian legislation in the construction, reconstruction and major repair of public roads. Proposals for implementation of standard forms of FIDIC contracts in construction, reconstruction and major repairs of public roads are developed in accordance with Ukrainian legislation.

The object of research is the typical forms of contracts of international engineering organizations, in particular FIDIC.

The subject of the study is the adaptation of FIDIC contract forms to Ukrainian legislation.

The purpose of the study is to identify problems of introducing typical forms of contracts of international engineering organizations, in particular FIDIC, into the practice of new construction, reconstruction and major repair of public roads in Ukraine.

Methods of research - analysis and theoretical generalization of world experience in the implementation of FIDIC contracts, content analysis of the regulatory framework of Ukraine.

It has been determined that the use of typical FIDIS contracts or separate terms from these typical contracts is necessary taking into account the provisions of the imperative norms of Ukrainian legislation, and in the case of differences, to make appropriate changes. Since the current legal framework of Ukraine does not allow unhindered work with the FIDIC protocols, their application requires the creation of legislative preconditions, along with other, traditional forms of contracts, common in Ukraine. The main inconsistencies of the FIDIC profoms are outlined and the preconditions for their implementation in the road industry of Ukraine are determined.

The main proposal for the implementation of the standard forms of FIDIC contracts is the introduction of a norm in the Civil Code or the Practical Code of Ukraine on the possibility of their application among residents of Ukraine and in addition to the Cabinet of Ministers of Ukraine from August 1, 2005, No. 668 "On Approval of the General Conditions for the Contracts to enter and execute in the capital construction "on the possibility of using the typical forms of FIDIC contracts for contracting for design and survey and construction work.

KEY WORDS: CONTRACT, FIDIC, NORMATIVE LEGAL ACTS, FIDIC PROFORMS, HARMONIZATION WITH UKRAINE'S LEGISLATION.

РЕФЕРАТ

Канин А.П. Анализ мирового опыта и разработка предложений по реализации контрактов FIDIC в Украине / А.П.Канин, А.Н. Харченко, А.А. Цынка // Вестник Национального транспортного университета. Серия «Технические науки». Научно-технический сборник. – К.: НТУ, 2018. – Вып. 1 (40).

В статье проведен сравнительный анализ условий применения типовых форм контрактов FIDIC, как в целом, так и на предмет их соответствия украинскому законодательству в строительстве, реконструкции и капитальном ремонте автомобильных дорог общего пользования. Разработанные предложения по внедрению типовых форм контрактов FIDIC в строительстве, реконструкции и капитальном ремонте автомобильных дорог общего пользования в соответствии с украинским законодательством.

Объект исследования - типовые формы контрактов международных инженерных организаций, в частности, FIDIC.

Предмет исследования - адаптация форм контрактов FIDIC законодательству Украины.

Цель исследования - выявление проблем внедрения типовых форм контрактов международных инженерных организаций, в частности FIDIC, в практику нового строительства, реконструкции и капитального ремонта автомобильных дорог общего пользования в Украине.

Методы исследования - анализ и теоретическое обобщение мирового опыта внедрения контрактов FIDIC, контент-анализ нормативно-правовой базы Украины.

Определено, что использовать типовые контракты FIDIC, или отдельные условия из этих типовых контрактов, необходимо с учетом положений императивных норм законодательства Украины, а при несовпадении - вносить соответствующие изменения. Так как действующая нормативно-правовая база Украины не позволяет беспрепятственно работать с проформами FIDIC, применение требует создания законодательных предпосылок наряду с другими, традиционными формами договоров подряда, распространенными в Украине. Определены основные несоответствия проформ FIDIC и определены предпосылки к их внедрению в дорожную отрасль Украины.

Главным предложением по внедрению типовых форм контрактов FIDIC определено введение нормы в ЦК или ГК Украины о возможности их применения между резидентами Украины и в дополнении постановления Кабинета Министров Украины от 01.08.2005 № 668 «Об утверждении

Общих условий заключения и выполнения договоров подряда в капитальном строительстве» о возможности применения типовых форм контрактов FIDIC на осуществление подряда на проектно-изыскательские и строительные работы.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: КОНТРАКТ, FIDIC, НОРМАТИВНО-ПРАВОВЫЕ АКТЫ, ПРОФОРМЫ FIDIC, ГАРМОНИЗАЦИЯ С ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВОМ УКРАИНЫ

АВТОРИ:

Канін Олександр Петрович, кандидат технічних наук, доцент, Національний транспортний університет, професор кафедри транспортного будівництва та управління майном, e-mail: kaninap@ukr.net, тел. +380442807909, Україна, 01010, м.Київ, вул. Омеляновича-Павленка, 1, к.206. <https://orcid.org/0000-0001-6849-2505>

Харченко Анна Миколаївна, кандидат технічних наук, доцент, Національний транспортний університет, доцент кафедри транспортного будівництва та управління майном, e-mail: anna-x3@ukr.net, тел. +380442807909, Україна, 01010, м.Київ, вул. Омеляновича-Павленка, 1, к.206. <http://orcid.org/0000-0001-8166-6389>

Цинка Анатолій Олександрович, Державне агентство автомобільних доріг України, начальник Відділу інноваційного розвитку, e-mail: tsinka_80@ukr.net, тел. +380442873123, Україна, 03150, м. Київ, вул. Фізкультури, 9. <https://orcid.org/0000-0002-0357-2325>

AUTHORS:

Kanin Alexander P., PhD (Candidate of Technical Science), Associate Professor, National Transport University, Professor of Department of Transport Construction and Property Management, e-mail: kaninap@ukr.net, tel. +380442807909, Ukraine, 01010, Kyiv, Omelianovycha-Pavlenka, 1, k.206. <https://orcid.org/0000-0001-6849-2505>

Kharchenko Anna N., PhD (Candidate of Technical Science), Associate Professor, National Transport University, Associate Professor of Department of Transport Construction and Property Management, e-mail: anna-x3@ukr.net, tel. +380442807909, Ukraine, 01010, Kyiv, Omelianovycha-Pavlenka, 1, k.206. <http://orcid.org/0000-0001-8166-6389>

Tsynka Anatolii A., State Agency of Roads of Ukraine, Head of The Department of innovation development, e-mail: tsinka_80@ukr.net, tel.+380442873123, Ukraine, 03150, Kyiv, Fizkultury, 9. <https://orcid.org/0000-0002-0357-2325>

АВТОРЫ:

Канин Александр Петрович, кандидат технических наук, доцент, Национальный транспортный университет, профессор кафедры транспортного строительства и управления имуществом, e-mail: kaninap@ukr.net, тел. +380442807909, Украина, 01010, Киев, ул. Омеляновича-Павленко, 1, к.206. <https://orcid.org/0000-0001-6849-2505>

Харченко Анна Николаевна, кандидат технических наук, доцент, Национальный транспортный университет, доцент кафедры транспортного строительства и управления имуществом, e-mail: anna-x3@ukr.net, тел. +380442807909, Украина, 01010, Киев, ул. Омеляновича-Павленко, 1, к.206. <http://orcid.org/0000-0001-8166-6389>

Цинка Анатолий Александрович, Государственное агентство автомобильных дорог Украины, начальник Отдела инновационного развития, e-mail: tsinka_80@ukr.net, тел. +380442873123, Украина, 03150, г. Киев, ул. Физкультуры, 9. <https://orcid.org/0000-0002-0357-2325>

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Савенко В.Я., доктор технічних наук, професор, Національний транспортний університет, завідувач кафедри транспортного будівництва та управління майном, м. Київ, Україна, <http://orcid.org/0000-0001-8174-7728>.

Жданюк В.К., доктор технічних наук, професор, Харківський національний автомобільно-дорожній університет, завідувач кафедру будівництва та експлуатації автомобільних доріг, м. Харків, Україна, <https://orcid.org/0000-0003-0420-7036>.

REVIEWERS:

Savenko V., Doctor of Technical Sciences, Professor, National Transport University, Head of the Department of Transport Construction and Property Management, Kyiv, Ukraine, <http://orcid.org/0000-0001-8174-7728>.

Zhdanuk V., Doctor of Technical Sciences, Professor, Kharkiv National Automobile and Highway University, Head of the Department of Road Building and Maintenance, Kharkiv, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0003-0420-7036>.